

Met vallen en opstaan: studieprestaties van niet-westerse allochtone studenten in het Nederlandse hoger onderwijs¹

Drs. R.P. Wolff (r.p.wolff@uva.nl)
is werkzaam bij het Instituut
voor Migratie- en Etnische
Studies (IMES), Universiteit van
Amsterdam.

Het Nederlandse hoger onderwijs heeft het afgelopen decennium te maken gehad met een sterk stijgende instroom van studenten van niet-westerse herkomst. Hoe succesvol zijn deze studenten? In dit artikel zijn IBG-gegevens betreffende instroom, uitval en rendement met elkaar verbonden. In het hbo zijn duidelijke verschillen te zien in de groepssamenstelling van niet-westerse allochtone en autochtone instromers (startleeftijd, vooropleiding, sectorkeuze). Deze verklaren deels waarom niet-westerse allochtone hbo-studenten vaker uitvallen. In het wo zijn de instroomverschillen tussen groepen minder groot, wat een reden kan zijn voor de kleine uitvalverschillen binnen het wo. De rendementsverschillen na zes jaar tussen de autochtone en niet-westerse allochtone studentgroepen zijn in beide hogeronderwijssoorten groter dan verwacht, gelet op uitvalcijfers na twee jaar. Wat er na de eerste twee jaar gebeurt, zorgt blijkbaar voor een grotere prestatiekloof tussen groepen.

INLEIDING

Het Nederlandse hoger onderwijs heeft het afgelopen decennium te maken gehad met een sterk stijgende instroom van studenten van niet-westerse herkomst. In 1997 begonnen zo'n 7100 niet-westerse allochtone studenten aan een hbo- of wo-opleiding. In 2006 was dit aantal meer dan verdubbeld tot bijna 15.000 eerstejaars (CBS, 2007). Nu hogeronderwijsinstellingen geconfronteerd worden met deze relatief nieuwe en snelgroeiende groep studenten, is het de vraag hoe de hogeronderwijsloopbanen van deze studenten verlopen. Bevindingen uit eerder onderzoek zijn weinig positief. Zo zijn bepaalde groepen ondervertegenwoordigd (Jennissen & Hartgers, 2006), boeken studenten van niet-westerse afkomst minder studievoortgang (Beekhoven, De Jong & Van Hout, 2004; Hofman & Van den Berg, 2003; Van den Berg, 2002) en vallen studenten uit de diverse niet-westerse allochtone studentgroepen vaker uit dan autochtone studenten (Crul & Wolff, 2002). Ook wordt gewezen op verschillen aan het eind van de rit: de groep niet-westerse allochtone studenten behaalt lagere rendementen dan de groep autochtone studenten (Jennissen, 2006; Van der Heide & Van Miltenburg, 2006).

Onderzoeken richten zich veelal op één hogeronderwijssoort (wo of hbo), een beperkt aantal cohorten, een deel van de studieloopbaan (bijvoorbeeld het eerste jaar) of op een beperkt aantal kenmerken (bijvoorbeeld etnische afkomst en geslacht). In dit artikel wordt de positie van niet-westerse allochtone studenten in het hoger onderwijs in een wat breder licht bekeken. Ten eerste komen landelijke ontwikkelingen in zowel het wo als het hbo aan de orde. Ten tweede hebben analyses betrekking op een langere periode, te weten de jaren 1997-2005. In de derde plaats wordt de gehele studieloopbaan in het hoger onderwijs belicht door te kijken naar zowel instroom en uitval als rendementen. Ten vierde is naast herkomstgroepering, geslacht en generatie (eerste- of tweedegeneratiemigrant) ook gekeken naar startleeftijd (leeftijd bij aanvang van de eerste hogeronderwijsopleiding) en vooropleiding. Met behulp van deze kenmerken wordt geprobeerd een antwoord te krijgen op de volgende vragen:

Hoe ontwikkelen landelijke instroom, uitval en rendement van niet-westerse allochtone hbo- en wo- voltijdstudenten zich in vergelijking tot die van autochtone voltijdstudenten over de periode 1997-2005?

Welke verbanden kunnen worden gelegd tussen instroom, uitval en rendement van niet-westerse allochtone voltijdstudenten en hoe verhouden deze zich tot dezelfde verbanden onder autochtone studenten?

Zoals uit de onderzoeksvragen blijkt, is de aandacht gericht op voltijdstudenten. De reden hiervoor is dat studenten van niet-westerse afkomst voornamelijk in voltijd studeren: volgens CBS-gegevens staat rond de 85% van deze studenten als zodanig ingeschreven (CBS, 2007). Voltijd studeren is dus verreweg de belangrijkste opleidingsvorm binnen deze studentengroep.

METHODE

Bestandsomschrijving

Voor de analyses is gebruikgemaakt van een door de Informatie Beheer Groep (IBG) aangemaakt bestand. De IBG heeft de mogelijkheid om haar bestanden te koppelen aan de bestanden van de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA), waardoor naast het geboorteland van de student, ook de geboortelands van de ouders achterhaald kunnen worden. Hierdoor zijn studenten van autochtone en allochtone afkomst te onderscheiden. Het bestand heeft betrekking op de instroomcohorten 1997 tot en met 2005 en bevat inschrijfgegevens uit het Centraal Register Inschrijvingen Hoger Onderwijs (CRIHO), achtergrondgegevens van studenten zoals het geboorteland student/geboortelands ouders, de geboortedatum, geslacht, de vooropleiding, het instroomcohort waartoe een student behoort en informatie of een student in Nederland woonachtig is. Een aantal studentengroepen is niet in de analyses betrokken, bijvoorbeeld studenten die met hogeronderwijservaring een cohort zijn ingestroomd (zoals studenten die met hbo-ervaring het universitaire onderwijs binnenkomen). Dit om instroomcohorten te creëren van studenten die een gelijke start maken in het hoger onderwijs. Ook zijn

studenten buiten beschouwing gelaten van wie onbekend is of zij in Nederland woonachtig zijn. Het zou hier kunnen gaan om grensstudenten uit België of Duitsland.

Gehanteerde definities

De definitie van *allochtoon* is conform de CBS-definitie: een persoon is van allochtone afkomst als ten minste één ouder in het buitenland is geboren. Binnen de groep allochtoon wordt een onderscheid gemaakt naar westers en niet-westers volgens een CBS-indeling naar herkomstland. De groep niet-westers omvat onder anderen personen met een Antilliaanse/Arubaanse, Marokkaanse, Turkse of Surinaamse achtergrond. Globaal genomen bevinden de niet-westerse landen zich in Zuid- en Centraal-Amerika, Afrika en Azië (uitgezonderd Japan en Indonesië).

Voltijdstudenten zijn studenten die hun hele hogeronderwijsloopbaan voltijdstudent zijn geweest. Studenten die tussentijds wisselen van vol- naar deeltijd (of andersom) zijn buiten de analyses gelaten.

Instreamcohorten bestaan uit studenten die voor het eerst een opleiding in het hoger onderwijs volgen en van wie bekend is dat zij in Nederland woonachtig zijn.

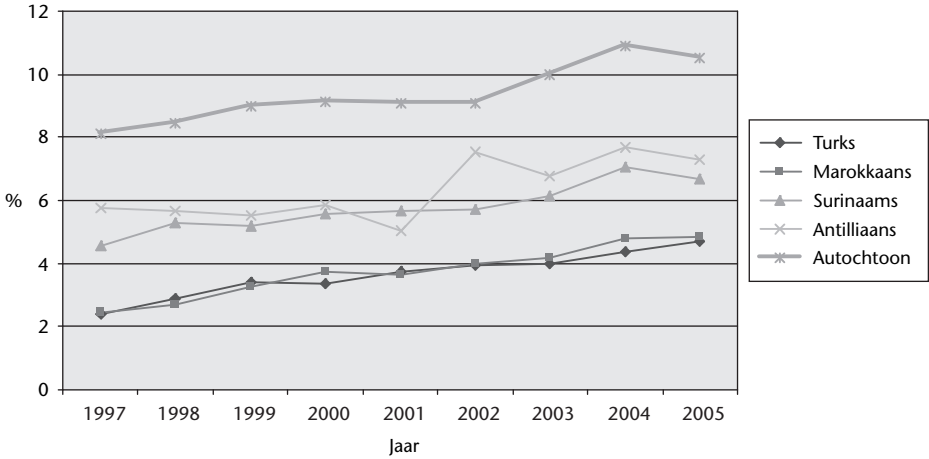
Uitvallers zijn personen van wie de inschrijving in het IBG-bestand is gestopt zonder dat zij een eindexamen hebben behaald. Het gaat hier dus om personen die uit het hogeronderwijssysteem als geheel zijn gevallen. Omzwaai (het overstappen van de ene naar de andere opleiding) wordt niet als uitval gerekend. In de analyses wordt alleen de uitval na twee jaar meegenomen, omdat in deze periode de hoogste uitval wordt geteerd.

Het *rendementscijfer* staat gelijk aan het aandeel studenten dat binnen zes jaar een eerste diploma haalt van de totale instroom uit een bepaald cohort. Binnen zes jaar slaagt de grootste groep studenten. Bovendien kunnen door deze zesjaargrens meerdere cohorten uit het bestand met elkaar worden vergeleken.

RESULTATEN

Evenredigheid

Om na te gaan in hoeverre niet-westerse allochtone studenten in het hoger onderwijs vertegenwoordigd zijn, is gekeken naar het aandeel 17-20-jarigen van de in Nederland woonachtige bevolking dat het hoger onderwijs instroomt. Figuur 1 toont twee ontwikkelingen. Ten eerste vinden jongeren uit alle herkomstgroeperingen steeds vaker hun weg naar het hbo en wo. Het aandeel instromers van de totale leeftijdsgroep neemt voor alle groepen door de jaren heen toe. Ten tweede zijn niet-westerse allochtone studenten ondervertegenwoordigd. Van de 17-20-jarige autochtone jongeren stroomt 8 tot 11% het hoger onderwijs in. Onder Surinaamse en Antilliaanse jongeren liggen deze percentages tussen de 5 en 7, terwijl Turkse en Marokkaanse jongeren het minst vaak het hoger onderwijs instromen (3 tot 5%). Hierbij dient vermeld dat binnen de groep Turkse en Marokkaanse jongeren het percentage starters in het hoger onderwijs in de periode 1997-2005 is verdubbeld.

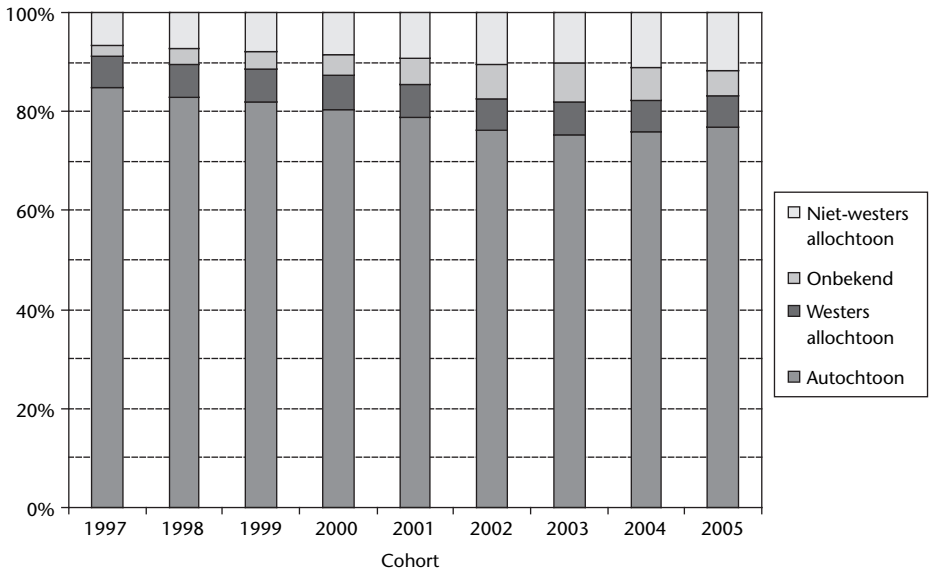

Bron: CBS (totale bevolking) en IBC (studentenpopulatie); bewerking: IMES.

Figuur 1 Hoger onderwijs voltijdinstromers als percentage van de totale 17-20-jarige bevolking naar etnische groep

Het hoger beroepsonderwijs

Het aandeel van de groep niet-westerse alloctone studenten op het totaal aantal instromers is gegroeid van 7% in 1997 tot 12% in het studiejaar 2005 (zie figuur 2). De vier grootste niet-westerse groepen (Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen/Arubanen) maken gezamenlijk rond de 70% uit van het totaal aantal niet-westerse hbo-instromers. Hiervan vormen Surinaamse studenten de grootste groep.

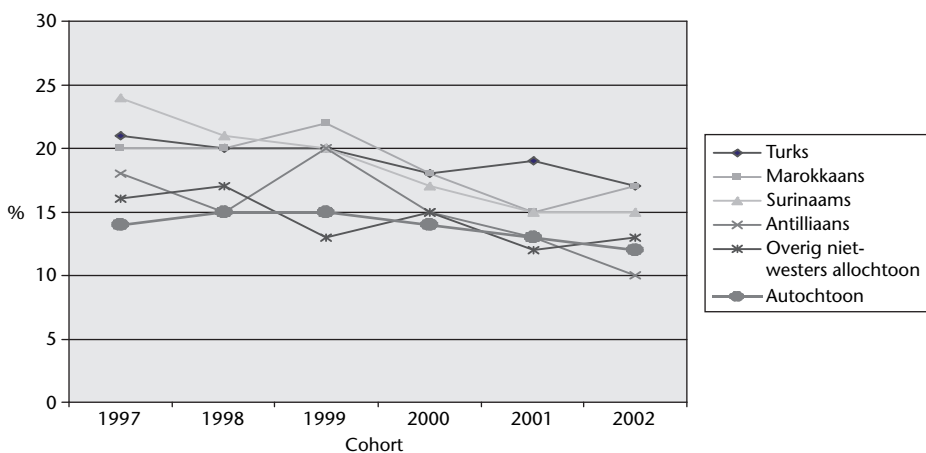

Bron: IBC; bewerking: IMES.

Figuur 2 Hbo-instroom voltijdstudenten naar herkomstgroepering, procentverdeling

De samenstelling van de groep instromers van niet-westerse afkomst is door de jaren heen op een aantal kenmerken veranderd. Zo is de tweede generatie onder Surinaamse, Turkse en Marokkaanse instromers steeds dominantier geworden (inmiddels 75% of hoger) en vormt het aandeel vrouwen een kleine, maar wel steeds groter wordende meerderheid. Naar geboorteland en geslacht gaan niet-westerse allochtone studentengroepen meer lijken op de autochtone groep. Er zijn echter ook drie belangrijke verschillen (startleeftijd, vooropleiding en studiekeuze). De autochtone groep instromers is jonger. Een meerderheid betreedt het hbo op 18-jarige of jongere leeftijd, terwijl dit aandeel bij instromers van niet-westerse afkomst schommelt tussen de 30 en 40% (bij de Turkse en Marokkaanse groep zelfs nog daaronder). Autochtone studenten stromen vaker in met een havo- of vwo- en minder vaak met een mbo-vooropleiding. Zo had in cohort 2003 ruim een kwart van de autochtone instroom een mbo-vooropleiding, terwijl ditzelfde gold voor meer dan 40% van de Turkse en Marokkaanse instroom. De combinatie van vooropleiding en leeftijd geeft aan dat Turkse en Marokkaanse studenten een langere weg hebben afgelegd om het hoger onderwijs binnen te komen. Dit heeft zeer waarschijnlijk zijn oorsprong in de doorverwijzing vanuit het primaire onderwijs. Ten slotte vertonen niet-westerse groepen een ander studiekeuzegedrag. De sector economie is het meest populair: 45 à 50% van de niet-westerse allochtone hbo-studenten start als economiestudent, tegen zo'n 35% van de autochtonen. Verschillen in beroepsbeelden en gepercipieerde beroepsstatus, evenals de geschatte kansen op de arbeidsmarkt spelen mogelijk een rol in dit verschil in studiekeuze.

Uitval na twee studie jaren laat voor de cohorten 1997-2002 een dalende trend zien, zowel onder niet-westerse allochtone als onder autochtone studenten (zie figuur 3). De daling is sterk onder Surinaamse studenten. Marokkaanse en vooral Turkse hbo-studenten verlaten het hoger onderwijs relatief vaak zonder diploma, terwijl de uitval binnen de groepen Antilliaans/Arubaans en overig niet-westers vergelijkbaar is met die onder autochtone studenten.

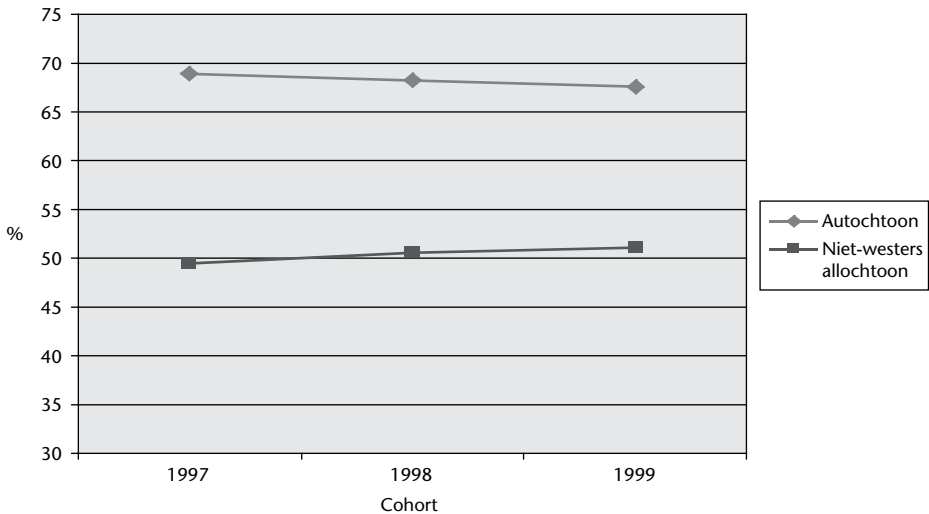

Bron: IBC; bewerking: IMES.

Figuur 3 Hbo-uitval na twee studie jaren, voltijdstudenten naar etnische groep en instroomcohort

Een gedetailleerde kijk op uitvalcijfers wijst uit dat startleeftijd en vooropleiding de belangrijkste samenhang vertonen met mate van uitval, zowel onder autochtone als niet-westerse allochtone studenten. Studenten die op latere leeftijd (19 jaar of ouder) aan een hbo-opleiding beginnen, hebben minstens een tweemaal grotere uitvalkans dan jonge starters (18 jaar of jonger). Mbo'ers vallen anderhalf tot tweemaal zo vaak uit als havisten. De verhouding tussen mbo'ers en vwo'ers is zelfs hoger (onder autochtonen 4,5 tot 5 maal, onder niet-westerse allochtonen 3 maal).

De rendementsverschillen tussen autochtone studenten en studenten van niet-westerse afkomst zijn groot. Na zes jaar heeft bijna 70% van de autochtone studenten een hbo-diploma behaald tegen ongeveer 50% van de niet-westerse studenten (zie figuur 4). Het rendement van Marokkaanse studenten ligt iets boven, dat van Surinaamse en Turkse studenten iets onder het rendement van de totale groep niet-westers.

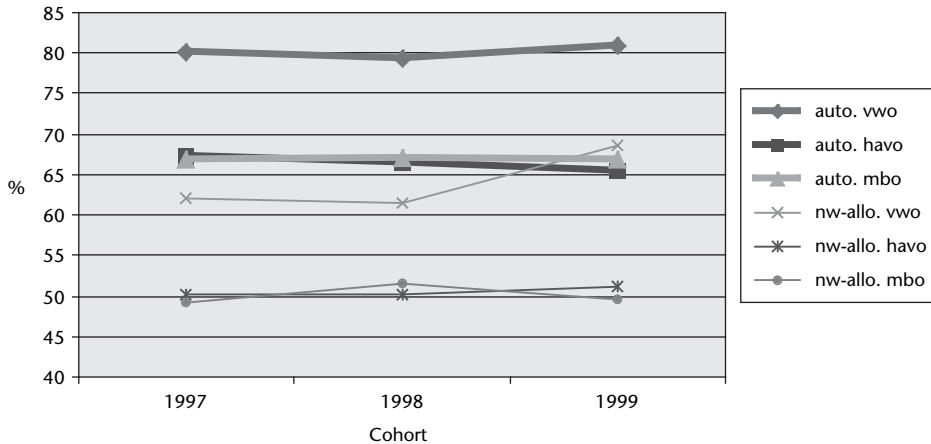
Bron: IBC; bewerking: IMES.

Figuur 4 Hbo-rendementen na zes studiejaar, voltijdstudenten naar herkomstgroepering en instroomcohort

Evenals bij uitval spelen bij rendementen startleeftijd en vooropleiding een belangrijke onderscheidende rol, maar geslacht komt daar nu bij. Autochtone vrouwen zijn de meest succesvolle groep: drie kwart haalt binnen zes jaar een diploma. Het minst succesvol zijn niet-westerse mannen (ongeveer 30 procentpunten onder de rendementcijfers van autochtone vrouwen). Naar startleeftijd behalen jonge starters hogere rendementen dan oudere starters: onder autochtonen respectievelijk rond de 71 en 65%, onder niet-westerse allochtonen respectievelijk rond de 58 en 47%.

De samenhang tussen vooropleiding en rendement levert twee in het oog springende uitkomsten op (zie figuur 5). Ten eerste zijn rendementen van studenten met een havo- en mbo-vooropleiding vergelijkbaar, zowel bij de autochtone als de niet-westerse groep. Blijkbaar vindt er in de eerste studiejaar een selectie plaats waarbij een groep mbo'ers overblijft die zich kan meten met havisten. Ten tweede behalen autochtone studenten,

ongeacht de vooropleiding, hogere rendementen dan allochtone studenten. Dit wordt het best geïllustreerd bij een vergelijking tussen allochtone vwo-studenten en autochtone mbo'ers en havisten. Autochtone mbo'ers en havisten studeren even snel (of zelfs sneller) af als niet-westerse allochtone vwo-studenten. Dit, terwijl een vwo-vooropleiding zowel bij de autochtonen als niet-westerse allochtonen de beste garantie biedt op een diploma binnen zes studie jaren.

Bron: IBC; bewerking: IMES.

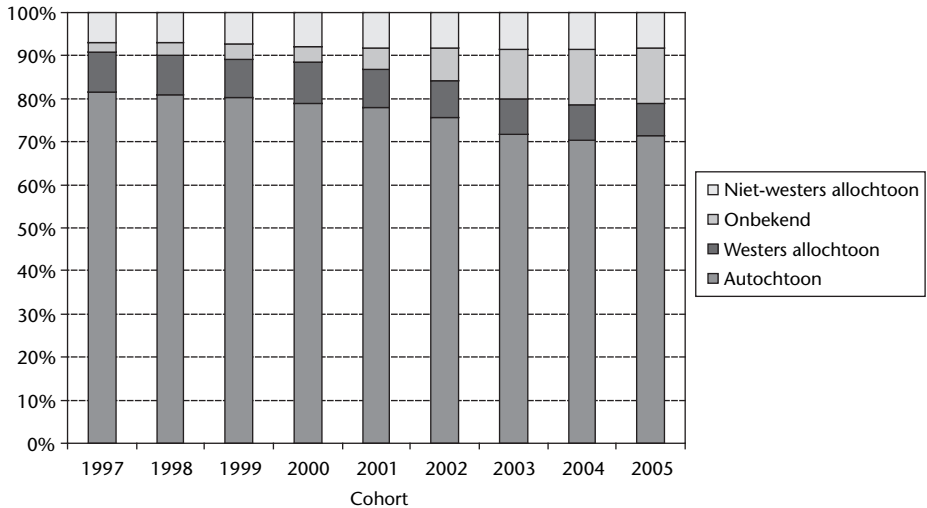
Figuur 5 Hbo-rendementen na zes studie jaren, voltijdstudenten naar herkomstgroepering, vooropleiding en instroomcohort

Het wetenschappelijk onderwijs

Het aandeel niet-westerse allochtone voltijdinstromers van de totale instroomcohorten is over de periode 1997-2005 vrij constant gebleven (rond de 8%, zie figuur 6). Het aandeel autochtone instromers in de totale populatie wo-instromers is daarentegen gedaald van boven de 80 naar ongeveer 70%. Dit hangt samen met een sterke toename van het aantal studenten van wie de herkomstgroepering met behulp van het IBC-bestand niet kan worden vastgesteld (veelal onbekend geboorteland van beide ouders). Antilliaanse, Surinaamse, Turkse en Marokkaanse instromers maken tussen de 50 en 60% van de totale niet-westerse instroom uit, terwijl het percentage overig niet-westers binnen deze groep gestaag groeit (40% in 1997, 48% in 2005).

Allochtone instroomgroepen bestaan voornamelijk uit tweedegeneratiestudenten, onder Turkse, Marokkaanse en Surinaamse studenten inmiddels voor meer dan 80%. Vrouwelijke instromers vormen binnen zowel de groep autochtoon als niet-westers een (kleine) meerderheid. Onder autochtone instromers start negen op de tien (of zelfs meer) studenten een opleiding op 19-jarige of jongere leeftijd. Bij de groep niet-westers ligt dit percentage lager (71% in 1997, 80% in 2005). Daarvan is de groep Antilliaanse en Surinaamse instromers relatief gezien het jongst. Het proces van verjonging zet zich met name sterk door onder Turkse instromers. Het is duidelijk dat, ongeacht de herkomstgroep, veruit de meeste instromers direct na de middelbare school het weten-

schappelijk onderwijs betreden. Vrijwel alle autochtone studenten komen het wo binnen met een vwo-vooropleiding (tussen de 96 en 98%). Onder de groep niet-westers allochtoon ligt dit percentage rond de 90% en bevinden zich relatief veel studenten met een buitenlandse vooropleiding. De meest populaire studiesectoren bij de groep niet-westers allochtoon zijn Economie en Recht. Een vijfde tot een kwart begint als economiestudent (bij autochtonen gemiddeld 17%) en zo'n 18% als rechtenstudent (bij autochtonen rond de 11%). Evenals in het hbo worden deze studiekeuzeverschillen mogelijk veroorzaakt door de ingeschatte arbeidsmarktkansen na afronding van een opleiding, de status van een beroep en de helderheid van een beroepsprofiel.

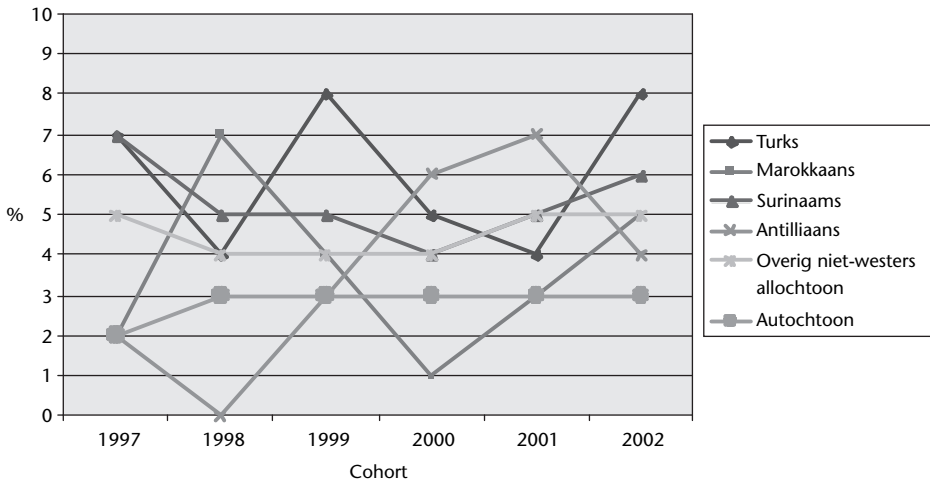
Bron: IBC; bewerking: IMES.

Figuur 6 Wo-instroom, voltijdstudenten naar herkomstgroepering, procentverdeling

De uitvalontwikkeling na twee studiejaar toont voor de diverse etnische groepen een grillig verloop, vooral bij de relatief kleine groepen Marokkaanse, Turkse en Antilliaanse studenten (zie figuur 7). In grote lijnen vallen autochtone studenten minder vaak uit dan studenten uit de andere etnische groepen. Als de afzonderlijke niet-westerse allochtone studentengroepen worden samengevoegd tot één groep niet-westers, dan is het uitvalverschil tussen autochtoon en niet-westers allochtoon hooguit twee procent.

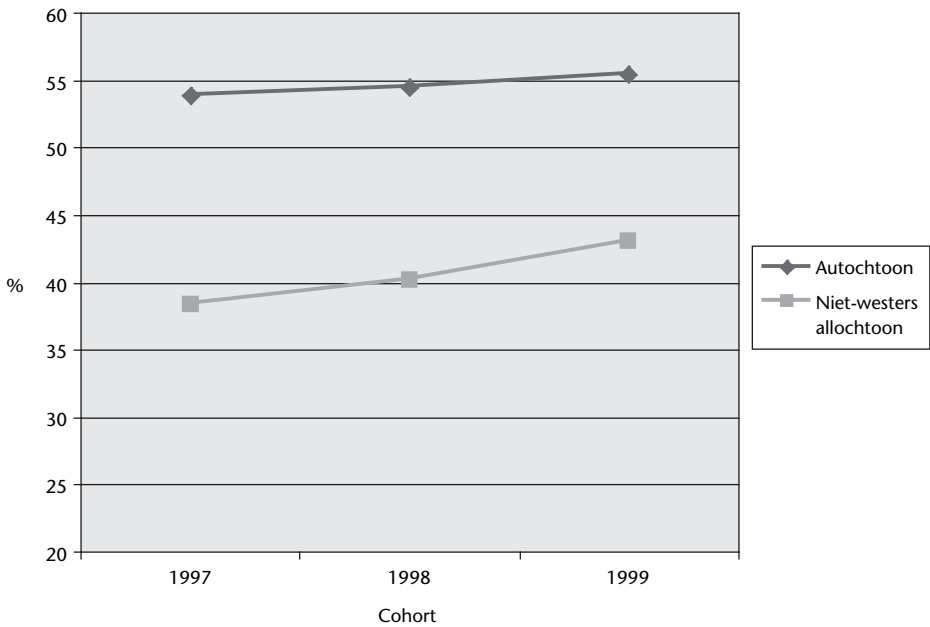
Autochtone en niet-westerse allochtone studenten uit het wo vallen binnen twee jaar opvallend minder vaak uit dan in het hbo. Mogelijk komt dit doordat wo-studenten het hbo als vangnet hebben. Wo-uitvallers die doorgaan in het hbo zijn geen uitvallers uit het hoger onderwijs (zo'n 8% van de autochtone en niet-westerse allochtone wo-instroom behaalt uiteindelijk een diploma in het hbo). Een andere mogelijke verklaring is de betere voorbereiding van wo-instromers op de eerste studiejaar in het hoger onderwijs: studenten met een vwo-diploma behoren tot de best presterende groep (zie bijvoorbeeld het hbo). De kleine uitvalverschillen tussen autochtone en de totale groep niet-westerse allochtone wo-studenten hangen mogelijk samen met vergelijkbare

instroomprofielen. Op kenmerken als startleeftijd en vooropleiding komen de twee groepen veel meer met elkaar overeen dan in het hbo.

Bron: IBC; bewerking: IMES.

Figuur 7 Wo-uitval na twee studie jaren, voltijdstudenten naar herkomstgroepering en instroomcohort

Bron: IBC; bewerking: IMES.

Figuur 8 Wo-rendementen na zes studie jaren, voltijdstudenten naar herkomstgroepering en instroomcohort

De uitvalverschillen tussen de groep autochtone en niet-westerse allochtone studenten zijn klein, maar deze lijn wordt niet doorgetrokken naar de eindstreep. Er zijn duidelijke rendementsverschillen tussen deze groepen (zie figuur 8). Na zes studiejaar heeft ongeveer 55% van de autochtone studenten een diploma behaald, terwijl de groep niet-westers de 50% bij lange na niet bereikt (al is er wel een rendementsstijging te zien van cohort 1997 naar cohort 1999).

Autochtone vrouwen leveren de hoogste rendementen. Twee derde is binnen zes jaar klaar. Mannen van niet-westerse afkomst hebben de laagste slagingskansen: een derde heeft in dezelfde tijd een diploma behaald (het slagingspercentage van Surinaamse mannen komt in de geanalyseerde periode niet hoger uit dan 29%). Jonge starters behalen hogere rendementen dan oudere starters: onder autochtonen respectievelijk rond de 57 en 40%, onder niet-westerse allochtonen rond de 47 en 34%. Bij vwo'ers, veruit de grootste wo-groep naar vooropleiding, ligt het rendement binnen zes jaar van niet-westerse allochtone studenten gemiddeld zo'n 14 procentpunten lager dan bij autochtone studenten over de cohorten 1997-1999. Onder niet-westerse allochtone vwo'ers zijn de rendementen overigens gestegen van 39% voor cohort 1997 naar 44% voor cohort 1999.

CONCLUSIES

Wanneer instroom-, uitval- en rendementsuitkomsten met elkaar worden verbonden, dan vertoont het hbo duidelijke verschillen in samenstelling tussen de groep niet-westerse allochtone en de groep autochtone instromers (startleeftijd, vooropleiding, sectorkeuze). Deze verschillen kunnen deels de hogere uitval onder niet-westerse allochtone hbo-studenten verklaren. Het uitvalverschil met autochtone studenten wordt echter kleiner, een voorzichtig signaal dat opleiders en een etnisch divers samengestelde studentenpopulatie meer en meer aan elkaar gewend zijn geraakt, in ieder geval in de eerste studiejaar. In het wo zijn de instroomverschillen tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen minder groot, wat een reden kan zijn voor de kleine uitvalverschillen binnen deze hogeronderwijssoort.

Uitval heeft, als het goed is, een selectie tot gevolg waarbij een groep studenten overblijft waarbinnen tot op zekere hoogte vergelijkbaar wordt gepresteerd. Deze selectiewerking komt goed naar voren bij vooropleiding in het hbo. Hoewel na twee jaar mbo'ers veel vaker zijn uitgevallen dan havisten, zijn de rendementen na zes jaar van deze twee vooropleidingsgroepen vergelijkbaar. De overgebleven mbo'ers kunnen zich blijkbaar meten met de havisten. Dit selectie-effect gaat echter vooral op *binnen* de autochtone en *binnen* de allochtone groep. Datgene wat er na de eerste twee jaar gebeurt, zorgt daarentegen voor een grotere kloof *tussen* deze groepen. Zo studeren autochtone mbo'ers even snel of zelfs sneller af dan niet-westerse allochtone vwo'ers – een heel andere uitkomst dan wellicht verwacht kon worden op basis van de uitvalcijfers. Dit patroon is terug te zien in het wo: daar waar uitvalverschillen minimaal zijn, zijn de rendementsverschillen juist groot.

De resultaten roepen de vraag op waarom het selectiemechanisme uit de eerste twee studie jaren op langere termijn zo anders uitpakt voor autochtone dan voor niet-westerse allochtone studenten. Over deze latere studiefase is echter weinig bekend. Het is de moeite waard meer te weten te komen over wat er zich in het verdere studieverloop afspeelt, waar mogelijke obstakels een verdere studievoortgang en studieafroning in de weg staan (struikelblokvakken; moeilijkheden bij het vinden van een stage of tijdens de stageperiode; problemen bij het maken van de eindopdracht).

DISCUSSIE

De uitkomsten kunnen de suggestie wekken dat succes in het hoger onderwijs vooral wordt bepaald door de in de analyses betrokken kenmerken. Er is echter meer aan de hand. Zo blijkt uit een vergelijking tussen blijvers en uitvallers van allochtone herkomst (Wolff & Crul, 2003) dat uitval samenhangt met een complex aan factoren die deels algemeen zijn (studiekeuzeproces, netwerkvaardigheden, sociaaleconomische achtergrond) en deels specifiek van aard (migratieachtergrond, taalbeheersing, in-/uitsluitingsmechanismen). Wanneer deze factoren op een negatieve manier op elkaar ingrijpen, is de kans groter dat de sociale en academische binding met de opleiding vermindert en de uitvalkans toeneemt. Daarnaast bevat het IBG-bestand geen gegevens over de sociaaleconomische status van de ouders (opleiding, inkomen), wat regelmatig wordt aangevoerd als een belangrijke reden voor de slechtere studieresultaten van vooral Turkse en Marokkaanse studenten, die vaker uit gezinnen komen met laag-opgeleide, weinig kapitaalkrachtige ouders.

Oorzaken voor studiesucces kunnen ook elders liggen. Zo wijzen Prins (1997) en Beekhoven, De Jong en Van Hout (2000) op het belang van opleidingskenmerken. Onderzoek naar de leeromgeving van allochtone en autochtone studenten (Severiens, Wolff & Rezai, 2006) wijst uit dat studievoortgangsverschillen tussen deze twee groepen verschilt per opleiding. Op de meeste opleidingen boeken allochtone studenten minder studievoortgang dan autochtone studenten, maar op een paar opleidingen doen allochtone studenten het even goed als autochtone studenten. Blijkbaar zijn er dus ook opleidingskenmerken die van invloed zijn op de studievoortgang van allochtone studenten (zie ook Severiens, Wolff, Meeuwisse, Rezai & De Vos, in druk).

Bij de beantwoording van de vraag wat er na twee studie jaren gebeurt en welke mogelijke verbanden er zijn tussen uitval en rendement, moet er rekening mee worden gehouden dat uitval en rendement niet zonder meer in elkaars verlengde liggen. Het ongediplomeerd verlaten van het hoger onderwijs kan gebaseerd zijn op een individuele beslissing van een student (bijvoorbeeld een verkeerde studiekeuze) en hoeft niets te maken te hebben met het niet kunnen voldoen aan de opleidingseisen. Rendementen zijn daarentegen gebaseerd op een beoordeling door een opleiding. Het besluit of een student diplomawaardig is en daarvoor wordt beloond, ligt bij de opleiding en niet bij de student. Het is goed mogelijk dat juist dit verschil in beslissingsachtergrond ertoe bijdraagt dat het verband tussen uitval en rendement onder autochtone studenten

anders verloopt dan onder niet-westerse alloctone studenten. Het analytische onderscheid tussen uitval en rendement heeft ook consequenties voor eventuele beleidsinterventies: dat wat werkt bij het voorkomen van uitval, hoeft niet per se te leiden tot hogere rendementen.

Noot

- 1 Dit artikel is een bewerking van het rapport *Met vallen en opstaan, Een analyse van instroom, uitval en rendementen van niet-westers alloctone studenten in het Nederlands hoger onderwijs, 1997-2005*, Utrecht: ECHO, 2007. Het rapport is gemaakt in opdracht van ECHO, Expertisecentrum diversiteitsbeleid.

REFERENTIES

- Beekhoven, S., Jong, U. de & Hout, H. van (2000). *Different courses, different students, same results? An examination of differences in study progress of students in different courses*. Paper presented at the ECER 2000, Edinburgh.
- Beekhoven, S., Jong, U. de & Hout, H. van (2004). The Dynamics of Ethnic Identity and Student Life. *Higher Education in Europe*, 29, 47-65.
- Berg, M. van den (2002). *Studeren? (g)een punt! Een kwantitatieve studie naar studievoortgang in het Nederlandse wetenschappelijk onderwijs in de periode 1996-2000*. Amsterdam: Thela Thesis.
- CBS (2007). *CBS Statline*, rubriek: onderwijs/hoger onderwijs, <http://statline.cbs.nl>.
- Crul, M. & Wolff, R. (2002). *Talent gewonnen. Talent verspild?* Utrecht: ECHO.
- Heide, K. van der, & Miltenburg, Th. van (2006). Leerrechten en studierendement in het hoger onderwijs. *Sociaal-economische trends 2006*, 3, 18-23.
- Hofman, A. & Berg, M. van den (2003). Ethnic-specific Achievement in Dutch Higher Education. *Higher Education in Europe*, 28, 3, 371-389.
- Jennissen, R. & Hartgers, M. (2006). Alloctonen in het onderwijs. *Integratiekaart 2006*. Den Haag: WODC, 11-24.
- Jennissen, R.P.W. (2006). Alloctonen in het hoger onderwijs; prestaties blijven achter. *Demos, bulletin over bevolking en samenleving*, 22, 7, 65-68.
- Prins, J. (1997). *Studie-uitval in het Wetenschappelijk Onderwijs. Studentenkenmerken en opleidingskenmerken als verklaring voor studie-uitval*. Nijmegen: Nijmegen University Press.
- Severiens, S., Wolff, R. & Rezai, S. (2006). *Diversiteit in leergemeenschappen*. Utrecht: ECHO.
- Severiens, S., Wolff, R., Meeuwisse, M., Rezai, S. & Vos, W. de (in druk). *Waarom stoppen zoveel alloctone studenten met de Pabo? Samenvatting van vijf studies*. SBO: Den Haag.
- Wolff, R. & Crul, M. (2003). *Blijvers en uitvallers in het hoger onderwijs*. Utrecht: ECHO.